

ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО
«ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД»
МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ
Кафедра _____

КУРСОВА РОБОТА

з дисципліни: **«Аналіз господарської діяльності»**
за темою: **«Прогноз фінансового стану підприємства»**

Студентки: Круть С.М.
курсу: 3
групи: ТУКВ-4-23-Б1ООП(4.63дс)
Спеціальність: 071 Облік і оподаткування
Керівник: к.ю.н., доцент кафедри Дідюк І.Л.
(посада, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

Оцінка: _____
Національна шкала _____
Кількість балів: _____ ECTS _____

Члени комісії _____	_____
(підпис)	(прізвище та ініціали)
_____	_____
(підпис)	(прізвище та ініціали)
_____	_____
(підпис)	(прізвище та ініціали)

м. Київ 2026

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПРОГНОЗУВАННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА	5
1.1. Економічна сутність фінансового стану підприємства	5
1.2. Система показників оцінки фінансового стану	9
1.3. Методологічні підходи до прогнозування фінансового стану	12
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ПРОГНОЗУВАННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА	15
2.1. Інформаційне забезпечення прогнозування	15
2.2. Трендовий та факторний аналіз у прогнозуванні	18
2.3. Моделі прогнозування ймовірності банкрутства	21
РОЗДІЛ 3. ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ТА ПРОГНОЗ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА	27
3.1. Методика аналізу та організаційно-інформаційна модель дослідження	27
3.2. Комплексний економічний аналіз фінансових результатів	30
3.3. Прогноз фінансового стану та розрахунок резервів	35
3.4. Використання ЕОМ у процесі економічного аналізу	37
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	41
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	45

ВСТУП

В умовах нестабільності економічного середовища, зростання конкуренції, інфляційних процесів та глобалізації ринків особливого значення набуває своєчасна оцінка і прогнозування фінансового стану підприємства. Саме прогноз фінансового стану дозволяє виявити потенційні ризики, оцінити перспективи розвитку, запобігти кризовим явищам та забезпечити стабільність функціонування суб'єкта господарювання. У сучасній практиці управління підприємствами прогнозування фінансових показників є необхідним елементом стратегічного планування та антикризового управління [2, с. 45].

Актуальність теми зумовлена тим, що фінансова нестійкість підприємств є однією з основних причин їх неплатоспроможності та банкрутства. Вчасне прогнозування змін у структурі активів, капіталу, ліквідності та платоспроможності дозволяє розробити заходи щодо підвищення фінансової стабільності. Вітчизняні та зарубіжні науковці приділяють значну увагу проблемам аналізу та прогнозування фінансового стану. Зокрема, питання методології фінансового аналізу досліджували І.О. Бланк, Г.В. Савицька, А.М. Поддєрьогін, М.Д. Білик та інші вчені [3, с. 112; 5, с. 78]. Зарубіжний досвід представлений працями Е. Альтмана, Р. Хігінса, С. Росса, які розробили моделі прогнозування банкрутства та фінансової стійкості підприємств [9, с. 54].

Метою курсової роботи є дослідження теоретичних і методичних засад прогнозування фінансового стану підприємства та обґрунтування напрямів його покращення.

Для досягнення поставленої мети визначено такі **завдання**:

- розкрити економічну сутність фінансового стану підприємства;
- дослідити методичні підходи до його оцінки;
- охарактеризувати методи прогнозування фінансового стану;

- проаналізувати систему фінансових показників;
- визначити напрями підвищення фінансової стійкості підприємства.

Об'єктом дослідження є процес формування та прогнозування фінансового стану підприємства.

Предметом дослідження виступає сукупність теоретичних, методичних і практичних аспектів прогнозування фінансового стану підприємства.

Методи дослідження: аналіз і синтез, індукція та дедукція, економіко-статистичні методи, методи фінансових коефіцієнтів, трендовий аналіз, метод експертних оцінок, моделювання.

Джерельною базою дослідження є законодавчі та нормативні акти України, наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених, підручники, монографії, наукові статті.

Структура роботи складається зі вступу, трьох розділів, висновку та списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПРОГНОЗУВАННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Економічна сутність фінансового стану підприємства

Фінансовий стан підприємства – це комплексна і багатогранна характеристика, яка відображає загальний рівень фінансових ресурсів організації, ефективність їх використання, а також здатність підприємства своєчасно і в повному обсязі виконувати свої зобов'язання перед контрагентами, кредиторами, державними органами та іншими зацікавленими сторонами [4, с. 63]. Він являє собою не лише поточну фінансову позицію підприємства, а й відображає його потенціал для розвитку, здатність протистояти фінансовим ризикам та забезпечувати стабільне функціонування у довгостроковій перспективі.

Фінансовий стан є комплексним поняттям, оскільки поєднує кілька ключових аспектів:

1. Рівень забезпеченості фінансовими ресурсами.

Це оцінка наявності достатніх власних і залучених коштів для забезпечення операційної, інвестиційної та фінансової діяльності підприємства. Високий рівень забезпеченості ресурсами дозволяє підприємству швидко реагувати на зміни зовнішнього середовища, використовувати інвестиційні можливості та уникати кризових ситуацій.

2. Структура капіталу.

Аналіз структури капіталу включає оцінку співвідношення власного і позикового капіталу. Раціональна структура капіталу забезпечує оптимальний баланс між ризиком та прибутковістю, знижує фінансові витрати на

обслуговування позикових ресурсів і підвищує стійкість підприємства у випадку коливань ринку.

3. Ефективність використання активів.

Вона відображає здатність підприємства ефективно розпоряджатися своїми ресурсами, швидкість обороту капіталу, оптимізацію виробничих і комерційних процесів. Підвищення ефективності використання активів дозволяє збільшувати обсяги продажу, прибуток та рентабельність підприємства без додаткових витрат на залучення ресурсів.

4. Здатність отримувати прибуток.

Рівень прибутковості є ключовим показником фінансової ефективності підприємства. Він визначає можливість фінансування розвитку, виплату дивідендів власникам, залучення інвестицій та підтримання конкурентоспроможності на ринку [5, с. 92].

Системна оцінка фінансового стану підприємства здійснюється через кілька взаємопов'язаних показників:

Ліквідність і платоспроможність.

Ці показники визначають здатність підприємства своєчасно виконувати короткострокові зобов'язання та забезпечувати безперебійне фінансування поточної діяльності. Високий рівень ліквідності свідчить про наявність достатніх грошових ресурсів та оборотних активів, здатних покрити короткострокові зобов'язання. Недостатня ліквідність може призвести до фінансових труднощів, уповільнення операційної діяльності та втрати довіри з боку контрагентів.

Фінансова стійкість.

Цей показник характеризує здатність підприємства підтримувати стабільний баланс між власним і позиковим капіталом, протистояти фінансовим ризикам та забезпечувати довгострокову стабільність. Стійкий фінансовий стан передбачає достатність власного капіталу, раціональну

структуру зобов'язань та впевненість у здатності своєчасно виконувати свої фінансові зобов'язання [6, с. 118]. Підприємства з високою фінансовою стійкістю мають можливість залучати інвестиції на більш вигідних умовах, підтримувати стабільний рівень виробництва та адаптуватися до економічних змін.

Ділова активність.

Ділова активність відображає ефективність використання активів підприємства, швидкість обороту капіталу та здатність генерувати обсяги продажів і доходів. Висока ділова активність свідчить про ефективне управління ресурсами, оптимізацію виробничих та комерційних процесів, а також про здатність підприємства підтримувати конкурентні позиції на ринку.

Прибутковість.

Цей показник демонструє здатність підприємства отримувати економічний ефект від своєї діяльності та забезпечувати дохід для власників. Високий рівень прибутковості дозволяє фінансувати розвиток, виплачувати дивіденди, нараховувати резерви та залучати додаткові інвестиції [5, с. 92].

Фінансовий стан підприємства може бути класифікований як стійкий, нестійкий або кризовий:

Стійкий стан характеризується достатністю власного капіталу, ефективною структурою зобов'язань та здатністю підприємства своєчасно розраховуватися за своїми фінансовими зобов'язаннями. Підприємства зі стійким фінансовим станом мають високий рівень ліквідності, низькі ризики банкрутства та можливість планувати стратегічний розвиток.

Нестійкий стан свідчить про наявність фінансових ризиків, обмеженість ресурсів та необхідність проведення коригувальних заходів для забезпечення платоспроможності. У таких умовах підприємство може тимчасово використовувати позикові кошти, оптимізувати витрати або реструктуризовувати капітал, щоб запобігти погіршенню фінансового стану.

Кризовий стан відображає серйозні фінансові проблеми, що загрожують банкрутством. Він вимагає термінового втручання керівництва, проведення фінансової реорганізації, оптимізації структури капіталу та залучення додаткових джерел фінансування для запобігання зупинці діяльності.

Значення фінансового стану для управління підприємством

Фінансовий стан підприємства є інтегральним показником ефективності його діяльності.

Комплексна оцінка фінансового стану дозволяє керівництву:

- визначати ефективність використання ресурсів;
- планувати розвиток та оптимізацію фінансової політики;
- оцінювати ризики банкрутства та забезпечувати стабільність діяльності;
- приймати обґрунтовані управлінські рішення щодо інвестування, залучення позикового капіталу та дивідендної політики;
- прогнозувати довгострокову платоспроможність та фінансову стійкість;
- забезпечувати стабільне функціонування підприємства у конкурентному середовищі.

Отже, фінансовий стан підприємства виступає ключовим показником, що інтегрує різні аспекти його діяльності, відображає здатність ефективно використовувати фінансові ресурси, отримувати прибуток та протистояти ризикам, забезпечуючи при цьому довгостроковий розвиток і конкурентоспроможність на ринку. Його аналіз і моніторинг є обов'язковими елементами стратегічного і оперативного управління, що дозволяє підприємству своєчасно реагувати на зміни внутрішніх та зовнішніх умов і досягати поставлених цілей у сфері фінансів та економіки.

1.2. Система показників оцінки фінансового стану

Оцінка фінансового стану підприємства здійснюється за допомогою системи абсолютних і відносних показників, що дозволяє комплексно оцінити його фінансову стійкість, ліквідність, прибутковість та ефективність використання ресурсів [3, с. 145]. Такий підхід забезпечує багаторівневий аналіз і дозволяє не лише визначити поточний стан підприємства, але й прогнозувати його розвиток, виявляти проблемні сфери та резерви для підвищення ефективності діяльності.

До основних груп показників, що використовуються для оцінки фінансового стану, належать:

1. **Показники ліквідності.** Вони характеризують здатність підприємства своєчасно виконувати короткострокові зобов'язання та забезпечувати фінансову стійкість у поточній діяльності.

- Коефіцієнт поточної ліквідності визначається як відношення оборотних активів до поточних зобов'язань. Він показує, наскільки підприємство здатне погасити свої короткострокові зобов'язання за рахунок ліквідних активів. Нормативне значення коефіцієнта поточної ліквідності становить 1,5–2,0 [5, с. 101]. Значення нижче 1,5 свідчить про ризики неплатоспроможності, тоді як перевищення 2,0 може вказувати на надмірне накопичення оборотних коштів.

- Коефіцієнт швидкої ліквідності (acid-test) дозволяє оцінити здатність підприємства покривати короткострокові зобов'язання за рахунок найбільш ліквідних активів (грошових коштів, короткострокових фінансових вкладень, дебіторської заборгованості).

2. **Показники фінансової стійкості.** Вони відображають здатність підприємства забезпечувати довгострокову стабільність, підтримувати оптимальну структуру капіталу та протистояти фінансовим ризикам.

- Коефіцієнт автономії характеризує частку власного капіталу в загальній сумі активів. Він показує, яка частина активів фінансується власними коштами підприємства. Нормативне значення коефіцієнта автономії становить не менше 0,5 [4, с. 75]. Високий рівень автономії свідчить про фінансову незалежність підприємства і низьку залежність від позикових коштів.

- Коефіцієнт фінансової залежності визначає співвідношення позикового капіталу до власного і допомагає оцінити ризик фінансового левериджу.

3. Показники прибутковості. Вони дозволяють оцінити ефективність використання активів і капіталу та здатність підприємства отримувати економічний ефект від своєї діяльності.

- Рентабельність активів (ROA) визначається як відношення чистого прибутку до середньорічної вартості активів [6, с. 134]. Вона показує, скільки прибутку приносить кожна одиниця активів підприємства.

- Рентабельність власного капіталу (ROE) демонструє ефективність використання власних ресурсів та дозволяє оцінити прибутковість інвестицій власників підприємства.

4. Показники ділової активності. Вони відображають ефективність управління ресурсами, швидкість обороту капіталу та здатність генерувати доходи.

- Наприклад, коефіцієнт обороту запасів показує, як швидко матеріальні ресурси перетворюються на продукцію та доходи.

- Коефіцієнт обороту дебіторської заборгованості дозволяє оцінити швидкість повернення коштів, що надає можливість своєчасно фінансувати операційну діяльність.

Система фінансових показників є важливим інструментом оцінки діяльності підприємства та його фінансового стану. Вона дозволяє не лише аналізувати поточну фінансову позицію, а й отримати глибоке розуміння

динаміки змін ключових показників протягом певного періоду. Це включає оцінку тенденцій розвитку ліквідності, фінансової стійкості, прибутковості та ділової активності підприємства. Аналіз динаміки фінансових показників дозволяє керівництву виявляти структурні проблеми, тенденції зростання чи падіння ефективності, а також передбачати можливі ризики, що можуть виникнути у майбутньому.

Крім цього, система показників дозволяє порівнювати результати діяльності підприємства з нормативними значеннями, які встановлюються галузевими стандартами або внутрішніми корпоративними нормами. Таке порівняння допомагає оцінити, чи відповідає фінансовий стан підприємства оптимальним стандартам ефективності, визначити слабкі та сильні сторони його діяльності та знайти резерви для підвищення продуктивності. Наприклад, коефіцієнти ліквідності і фінансової автономії можуть бути зіставлені з рекомендованими нормативами, що дозволяє оцінити достатність оборотних активів, рівень власного капіталу та платоспроможність підприємства.

Система показників також забезпечує можливість порівняння фінансових результатів підприємства з конкурентами та середньогалузевими показниками. Такий аналіз дозволяє визначити конкурентні переваги, оцінити позицію підприємства на ринку та зрозуміти, у яких сферах потрібне вдосконалення. Порівняльний аналіз може включати як абсолютні показники (наприклад, обсяг активів, чистий прибуток), так і відносні коефіцієнти (рентабельність, оборотність капіталу, рівень ліквідності), що дає комплексне уявлення про фінансову ефективність.

Комплексне використання абсолютних та відносних показників створює об'єктивну і достовірну основу для стратегічного планування діяльності підприємства. Воно дозволяє визначити пріоритетні напрями розвитку, оцінити ефективність поточної фінансової політики та розробити прогнози на середньо- та довгострокову перспективу. Завдяки цьому керівництво отримує можливість

обґрунтовано приймати управлінські рішення, оптимізувати фінансові та виробничі ресурси, знижувати ризики та підвищувати загальну ефективність діяльності підприємства.

Таким чином, система фінансових показників є не лише аналітичним інструментом, а й стратегічним механізмом управління, який забезпечує постійний контроль за фінансовим станом, дозволяє виявляти проблемні зони, планувати фінансові і виробничі рішення та підтримувати стабільний розвиток підприємства у конкурентному середовищі. Вона інтегрує як внутрішню фінансову інформацію, так і зовнішні дані, створюючи комплексну базу для прийняття рішень на всіх рівнях управління та підвищення рентабельності та фінансової стійкості організації.

1.3. Методологічні підходи до прогнозування фінансового стану

Прогнозування фінансового стану підприємства є однією з ключових складових фінансового менеджменту і спрямоване на оцінку майбутніх фінансових результатів, платоспроможності та загальної стабільності організації. Воно дозволяє керівництву підприємства приймати обґрунтовані стратегічні та оперативні рішення, планувати розвиток, визначати ризики та шляхи їх мінімізації, а також оцінювати ефективність використання ресурсів у майбутньому [9, с. 60].

Прогнозування фінансового стану базується на застосуванні різноманітних економіко-математичних, статистичних і аналітичних методів, що дозволяють об'єктивно оцінювати тенденції розвитку підприємства та передбачати можливі фінансові проблеми. Серед основних методів прогнозування можна виділити:

1. Трендовий аналіз.

Цей метод передбачає вивчення динаміки ключових фінансових показників підприємства за декілька звітних періодів, виявлення тенденцій їх зміни та побудову прогнозної лінії на майбутній період [7, с. 154]. Трендовий аналіз дозволяє визначити закономірності розвитку доходів, витрат, прибутку та інших показників, що дає змогу оцінити потенційні результати діяльності підприємства за умови збереження існуючих тенденцій.

2. Метод коефіцієнтів.

Дозволяє здійснювати прогнозування на основі аналізу динаміки фінансових коефіцієнтів – ліквідності, фінансової стійкості, ділової активності та прибутковості. Прогнозування здійснюється шляхом моделювання можливих змін кожного коефіцієнта та оцінки їх впливу на загальний фінансовий стан підприємства.

3. Дискримінантні моделі (модель Альтмана).

Модель Альтмана є однією з найпоширеніших інструментів оцінки фінансової стійкості та прогнозування ризику банкрутства підприємства [9, с. 72]. Вона базується на інтегральному показнику Z-score, який обчислюється за формулою, що враховує коефіцієнти ліквідності, фінансової стійкості, прибутковості та ділової активності. Значення Z-score дозволяє віднести підприємство до категорії «стійке», «ризикове» або «під загрозою банкрутства», що є важливим для прийняття рішень щодо фінансової політики, залучення інвестицій і реструктуризації боргів.

4. Експертні оцінки.

Цей метод застосовується у випадках, коли необхідно врахувати фактори, які важко формалізувати статистично – зовнішні ризики, макроекономічну ситуацію, специфіку галузі та інші суб'єктивні чинники. Експертні оцінки дозволяють отримати якісну аналітичну інформацію, яка доповнює кількісні методи прогнозування і підвищує точність прогнозів.

Сучасний підхід до прогнозування фінансового стану передбачає комбіноване використання кількісних та якісних методів, що забезпечує більш комплексну і надійну оцінку майбутніх результатів діяльності підприємства. Крім того, прогнозування дозволяє визначати резерви підвищення ефективності, планувати фінансування інвестиційних проектів та оцінювати потенціал підприємства щодо підвищення рентабельності та стабільності.

Таким чином, прогнозування фінансового стану є невід'ємною складовою фінансового менеджменту, яка забезпечує основу для стратегічного планування, управління ризиками та підтримки стабільного розвитку підприємства. Воно дозволяє не лише передбачати можливі фінансові проблеми, а й розробляти заходи для їх запобігання, що підвищує загальну ефективність управління фінансами та сприяє довгостроковій стійкості організації.

РОЗДІЛ 2

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ПРОГНОЗУВАННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

2.1. Інформаційне забезпечення прогнозування

Інформаційне забезпечення прогнозування фінансового стану підприємства є однією з ключових умов ефективного управління його фінансовою діяльністю. Якісна і достовірна інформаційна база дозволяє формувати обґрунтовані прогнози, своєчасно виявляти потенційні фінансові ризики та визначати резерви підвищення ефективності.

Основним джерелом інформації для прогнозування фінансового стану підприємства є фінансова звітність, що включає:

- **Баланс (звіт про фінансовий стан)**, який відображає структуру активів і зобов'язань підприємства на конкретну дату, а також обсяг власного капіталу. Аналіз балансу дозволяє оцінити фінансову стійкість підприємства, структуру джерел фінансування та співвідношення між власними і позиковими коштами [8, с. 43].
- **Звіт про фінансові результати (звіт про прибутки та збитки)**, який демонструє доходи, витрати та чистий фінансовий результат діяльності за звітний період. Цей документ дозволяє визначити рівень рентабельності, оцінити ефективність управління витратами та доходами, а також виявити тенденції зміни прибутку.
- **Звіт про рух грошових коштів**, що показує надходження та використання грошових ресурсів підприємства. Аналіз руху грошових коштів дозволяє оцінити ліквідність, платоспроможність і здатність підприємства виконувати свої зобов'язання у короткостроковій і середньостроковій перспективі.

Фінансова звітність формується відповідно до національних стандартів бухгалтерського обліку (НСБО) та/або міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ), що забезпечує єдність підходів до відображення фінансових результатів, порівнянність даних та їх відповідність нормативним вимогам. Дотримання стандартів підвищує достовірність інформації, що використовується для прогнозування, і дозволяє оцінювати фінансовий стан підприємства об'єктивно.

Окрім фінансової звітності, до джерел інформації для прогнозування належать:

- **Внутрішні управлінські документи**, такі як бюджети, планові показники, аналітичні довідки, виробничі та комерційні плани, що дають змогу оцінити очікувані обсяги діяльності та фінансові результати.
- **Зовнішні джерела інформації**, включаючи статистичні дані державних органів, економічні та галузеві аналітичні звіти, прогнози макроекономічних показників та інформацію про ринкове середовище, що дозволяє враховувати вплив зовнішніх факторів на фінансовий стан підприємства.
- **Інформаційні системи та автоматизовані бази даних**, які забезпечують швидкий доступ до необхідних даних, їх обробку та візуалізацію, що особливо важливо при моделюванні фінансових показників та побудові сценарних прогнозів.

Важливим аспектом процесу прогнозування фінансового стану підприємства є те, що якість прогнозу безпосередньо залежить від повноти, достовірності та актуальності інформаційної бази [3, с. 210]. Інформація, яка використовується для розрахунків і побудови моделей, повинна бути точною, систематизованою та такою, що відображає реальний стан господарської діяльності підприємства. Лише за умови використання перевірених і коректних

даних можна отримати обґрунтовані результати прогнозування та забезпечити їх практичну цінність для управління.

Недостатність, фрагментарність або неточність інформації можуть суттєво спотворити результати аналізу. Наприклад, помилки у відображенні доходів і витрат, невірна оцінка активів чи зобов'язань, несвоєчасне відображення дебіторської або кредиторської заборгованості призводять до викривлення фінансових коефіцієнтів і, як наслідок, до формування неправильних управлінських висновків. У свою чергу, це може стати причиною прийняття неефективних або навіть ризикованих управлінських рішень, що негативно впливатимуть на фінансову стійкість підприємства.

Особливого значення набуває своєчасність оновлення інформації, адже фінансове середовище є динамічним і чутливим до змін зовнішніх і внутрішніх факторів. Коливання валютних курсів, зміни податкового законодавства, зростання вартості ресурсів або зміни попиту на продукцію можуть істотно вплинути на фінансові результати. Якщо ці зміни не враховуються в інформаційній базі, прогноз втрачає актуальність і точність.

Тому процес прогнозування повинен супроводжуватися:

- регулярною перевіркою та актуалізацією даних фінансової звітності;
- проведенням внутрішнього контролю та аудиту інформації;
- коригуванням показників з урахуванням змін у зовнішньому середовищі;
- забезпеченням відповідності звітності діючим національним та міжнародним стандартам бухгалтерського обліку і фінансової звітності;
- використанням сучасних інформаційних систем, які мінімізують ризик помилок при обробці даних.

Важливо також забезпечити узгодженість між фінансовою та управлінською звітністю, оскільки саме їх комплексне використання дозволяє сформувати об'єктивну картину фінансового стану підприємства. Достовірна інформаційна база створює можливість для застосування економіко-математичних моделей, трендового та факторного аналізу, дискримінантних моделей прогнозування банкрутства, що значно підвищує точність і надійність прогнозів.

Таким чином, інформаційне забезпечення прогнозування є фундаментом фінансового менеджменту. Воно забезпечує надійність, обґрунтованість і своєчасність прогнозів, формує основу для прийняття ефективних управлінських рішень та сприяє стратегічному плануванню діяльності підприємства. Якісна інформаційна база дозволяє своєчасно виявляти фінансові ризики, визначати резерви підвищення ефективності та забезпечувати стабільний розвиток підприємства в умовах конкурентного та мінливого економічного середовища.

2.2. Трендовий та факторний аналіз у прогнозуванні

Одним із найважливіших методів прогнозування фінансового стану підприємства є трендовий аналіз. Його основна мета – виявлення загальної тенденції розвитку ключових фінансових показників за певний період часу та прогнозування їх майбутніх значень [7, с. 168]. Трендовий аналіз дозволяє керівництву підприємства оцінити напрямок розвитку фінансового стану, визначити позитивні чи негативні зміни та своєчасно приймати управлінські рішення для оптимізації діяльності.

Для проведення трендового аналізу використовуються різні методи:

Метод найменших квадратів (МНК). Цей статистичний метод дозволяє побудувати аналітичну функцію тренду, яка максимально точно відображає зміну показника у часі. Наприклад, можна прогнозувати обсяг продажу, чистий прибуток або грошові потоки, виходячи з даних за попередні роки. Перевага методу полягає у здатності враховувати всі наявні дані та визначати тренд навіть при наявності коливань показників.

Ковзні середні. Цей метод полягає у розрахунку середніх значень показника за певний період (наприклад, за три або п'ять кварталів) і використовується для згладжування сезонних коливань та випадкових коливань даних. Він дозволяє виділити основну тенденцію розвитку та робити прогноз без впливу короткострокових «шумів».

Експоненціальне згладжування. Використовується для більш чутливого відстеження тенденцій при різких коливаннях показників і дозволяє прогнозувати майбутні значення з урахуванням ваги останніх спостережень.

Другим важливим методом є факторний аналіз, який дозволяє визначити вплив окремих факторів на зміну результативного показника, наприклад, прибутковості або рентабельності [6, с. 156]. Факторний аналіз дає змогу не лише побачити тенденції, але й зрозуміти, які саме елементи діяльності підприємства впливають на фінансовий результат.

До основних факторів, що впливають на рентабельність підприємства, можна віднести:

Обсяг продажу. Зростання обсягу реалізації товарів чи послуг за інших рівних умов призводить до збільшення прибутку і, відповідно, підвищення рентабельності.

Собівартість продукції. Зниження витрат на виробництво без зменшення обсягу продажу позитивно впливає на фінансові результати.

Структура капіталу. Висока частка власного капіталу порівняно з позиковим може підвищити фінансову стійкість, але вплив на рентабельність залежить від вартості залучених ресурсів.

Інші фактори, такі як зміни цін на сировину, ефективність управління запасами, рівень дебіторської заборгованості та операційні витрати.

Для практичного використання факторного аналізу застосовують методи економіко-математичного моделювання, зокрема регресійний аналіз, який дозволяє кількісно оцінити вплив кожного фактора на зміну результативного показника. Наприклад, можна побудувати модель, у якій рентабельність залежить від обсягу продажу, собівартості продукції та частки власного капіталу, і на основі цієї моделі прогнозувати фінансовий результат при зміні кожного з факторів.

Переваги застосування трендового та факторного аналізу:

Дозволяє передбачити зміни ключових фінансових показників і оцінити майбутню фінансову стійкість підприємства.

Дає змогу виявити фактори, що найбільше впливають на прибутковість та рентабельність, і спрямувати управлінські рішення на їх оптимізацію.

Підвищує точність прогнозів, особливо при комбінованому використанні обох методів, що поєднують кількісні трендові оцінки з аналізом причинно-наслідкових зв'язків.

Сприяє розробці стратегічних та оперативних планів, включаючи планування обсягів виробництва, управління витратами, фінансування інвестицій та формування політики залучення капіталу.

Таким чином, трендовий та факторний аналіз є основою сучасного прогнозування фінансового стану підприємства. Вони дозволяють не лише відстежувати тенденції розвитку фінансових показників, а й визначати ключові фактори успіху та ефективності діяльності, що робить процес управління фінансами більш обґрунтованим і стратегічно спрямованим.

2.3. Моделі прогнозування ймовірності банкрутства

Серед найбільш відомих і широко застосовуваних моделей прогнозування банкрутства підприємства виділяють:

1. Модель Альтмана;
2. Модель Таффлера;
3. Модель Спрінгейта [9, с. 83].

Ці моделі відносяться до дискримінантних економіко-математичних методів, які дозволяють оцінити фінансову стійкість підприємства та ймовірність його банкрутства на основі ключових фінансових коефіцієнтів. Вони застосовуються як у наукових дослідженнях, так і в практичній фінансовій діяльності, зокрема для управління ризиками, кредитного аналізу та прийняття стратегічних рішень.

1. Модель Альтмана

Модель Альтмана є однією з найпопулярніших і найбільш надійних моделей прогнозування фінансової стійкості.

Вона передбачає розрахунок інтегрального показника Z-score, який обчислюється за формулою:

$$Z = 1,2X_1 + 1,4X_2 + 3,3X_3 + 0,6X_4 + 1,0X_5$$

де:

X_1 – коефіцієнт оборотних активів до загальних активів (показує ліквідність);

X_2 – нерозподілений прибуток до загальних активів (оцінює накопичену прибутковість і фінансову стабільність);

X_3 – прибуток до сплати податків до загальних активів (показник операційної ефективності);

X_4 – власний капітал до зобов'язань (оцінка фінансової стійкості та залежності від позикових коштів);

X_5 – обсяг продажу до загальних активів (коефіцієнт ділової активності та ефективності використання активів).

Значення інтегрального показника Z інтерпретуються так:

$Z < 1,8$ – висока ймовірність банкрутства;

$1,8 \leq Z \leq 3,0$ – зона ризику, підприємство знаходиться під потенційною загрозою фінансових проблем;

$Z > 3,0$ – фінансово стабільне підприємство, ризик банкрутства низький [9, с. 90].

Модель Альтмана дозволяє не лише оцінити ризик банкрутства, а й провести раннє попередження про фінансові проблеми, що дає можливість вчасно прийняти управлінські рішення щодо оптимізації структури капіталу, підвищення рентабельності або реструктуризації боргових зобов'язань.

2. Модель Richard Taffler (Таффлера)

Модель Таффлера була розроблена у 1977 році для британських компаній. Вона ґрунтується на чотирьох фінансових коефіцієнтах і є адаптацією дискримінантного аналізу для оцінки короткострокової платоспроможності підприємства.

Модель Таффлера використовує набір фінансових коефіцієнтів, що враховують ліквідність, прибутковість і ефективність управління активами. Вона зазвичай застосовується для короткострокового прогнозування ризику банкрутства і дозволяє оцінити фінансову стійкість підприємства протягом одного року. Модель проста у використанні та особливо корисна для малих і середніх підприємств.

Формула моделі:

$$Z = 0,53X_1 + 0,13X_2 + 0,18X_3 + 0,16X_4$$

де:

X_1 – прибуток до сплати податків / короткострокові зобов'язання

X_2 – оборотні активи / загальні зобов'язання

X_3 – короткострокові зобов'язання / загальні активи

X_4 – виручка / загальні активи

Інтерпретація результатів:

$Z > 0,3$ – низька ймовірність банкрутства

$Z < 0,2$ – висока ймовірність банкрутства

$0,2-0,3$ – зона невизначеності

Особливості моделі:

Орієнтована на короткостроковий прогноз (до 1 року).

Добре підходить для малих і середніх підприємств.

Простота розрахунку.

Чутлива до змін у структурі зобов'язань.

Недоліки:

Розроблена для британських компаній 1970-х років.

Потребує адаптації до сучасних економічних умов та національних стандартів обліку.

3. Модель Gordon L. V. Springate (Спрінгейта)

Модель була створена у 1978 році на основі досліджень 40 фінансових коефіцієнтів, з яких методом дискримінантного аналізу відібрано 4 найінформативніші.

Модель Спрінгейта застосовується переважно для великих підприємств і передбачає розрахунок інтегрального показника на основі різних фінансових коефіцієнтів, включаючи ліквідність, рентабельність і оборотність капіталу.

Вона дозволяє класифікувати підприємства за ризиком банкрутства і порівнювати їх з середніми галузевими показниками.

Переваги дискримінантних моделей:

Дають змогу кількісно оцінити ймовірність банкрутства, що робить прогноз більш об'єктивним.

Використовують показники, що легко доступні у фінансовій звітності, що робить їх зручними для практичного застосування.

Дозволяють виявляти проблемні підприємства на ранніх стадіях, до настання критичних фінансових труднощів.

Можуть бути інтегровані з іншими методами прогнозування, такими як трендовий або факторний аналіз, для підвищення точності прогнозів.

Таким чином, дискримінантні моделі прогнозування банкрутства, особливо модель Альтмана, є ефективним і надійним інструментом оцінки фінансової стійкості підприємства. Вони забезпечують можливість своєчасного управлінського реагування та мінімізації фінансових ризиків, що робить їх незамінними в системі сучасного фінансового менеджменту.

Формула моделі:

$$Z = 1,03X_1 + 3,07X_2 + 0,66X_3 + 0,4X_4$$

де:

X_1 – оборотний капітал / загальні активи

X_2 – прибуток до сплати податків і відсотків (EBIT) / загальні активи

X_3 – прибуток до сплати податків / короткострокові зобов'язання

X_4 – виручка / загальні активи

Критичне значення:

$Z < 0,862$ – висока ймовірність банкрутства

$Z > 0,862$ – фінансово стійке підприємство

Особливості:

Висока точність (за первинними дослідженнями – понад 90%).

Більш орієнтована на великі підприємства.

Враховує як ліквідність, так і прибутковість.

Обмеження:

Чутливість до галузевих особливостей.

Потребує коригування при використанні в інших країнах.

Порівняння з моделлю Альтмана

Модель Edward Altman (Z-score) є найвідомішою дискримінантною моделлю та стала основою для подальших досліджень.

Переваги Альтмана:

Можливість довгострокового прогнозування (2–3 роки).

Наявність модифікацій для:

- приватних компаній,
- непублічних підприємств,
- ринків, що розвиваються.

Загальні переваги дискримінантних моделей

1. **Кількісна оцінка ризику** – забезпечують інтегральний показник.
2. **Об'єктивність** – базуються на математичному апараті.
3. **Доступність даних** – використовують показники фінансової звітності.
4. **Раннє попередження** – дозволяють виявити кризові тенденції.
5. **Порівнюваність** – можна аналізувати різні підприємства або динаміку в часі.

Недоліки дискримінантних моделей

Статичність (аналізують дані за певний період).

Не враховують якісні фактори (менеджмент, ринкове середовище).

Потребують адаптації до національних стандартів бухгалтерського обліку.

Можлива зниження точності в умовах економічної нестабільності.

Сучасні напрями розвитку

Сьогодні класичні дискримінантні моделі доповнюються:
логістичною регресією;
нейронними мережами;
машинним навчанням;
скоринговими системами банків.

Проте моделі Таффлера, Спрінгейта та Альтмана залишаються базовими інструментами фінансового аналізу та широко застосовуються у практиці аудиту, банківського кредитування й антикризового управління.

РОЗДІЛ 3

ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ТА ПРОГНОЗ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Методика аналізу та організаційно-інформаційна модель дослідження

Економічний аналіз фінансового стану підприємства здійснюється відповідно до загальноприйнятої методики фінансового аналізу, яка передбачає системне, комплексне та взаємопов'язане дослідження абсолютних і відносних показників діяльності суб'єкта господарювання з метою оцінки його фінансової стійкості, платоспроможності, ліквідності, ділової активності та прибутковості [3, с. 221]. Такий підхід ґрунтується на принципах об'єктивності, системності, порівнянності, безперервності та наукової обґрунтованості.

Комплексність аналізу означає, що досліджуються всі основні аспекти фінансово-господарської діяльності підприємства у їх взаємозв'язку: формування фінансових ресурсів, ефективність їх використання, структура активів і капіталу, грошові потоки, фінансові результати. Системність передбачає логічну послідовність проведення аналітичних процедур та узгодженість результатів окремих етапів дослідження [5, с. 198].

Методика фінансового аналізу включає використання економіко-статистичних методів, прийомів порівняння, групування, деталізації, елімінування, а також економіко-математичного моделювання. Вона дозволяє не лише констатувати поточний фінансовий стан підприємства, але й визначити тенденції його зміни та спрогнозувати майбутній розвиток.

Характеристика етапів аналізу:

1. Формування інформаційної бази.

На цьому етапі здійснюється відбір, перевірка та систематизація інформації, необхідної для проведення аналізу. Основними джерелами є фінансова звітність підприємства (баланс, звіт про фінансові результати, звіт про рух грошових коштів), примітки до звітності, дані бухгалтерського та управлінського обліку, статистична звітність, внутрішні аналітичні матеріали [4, с. 152]. Важливим є забезпечення достовірності, повноти та порівнянності інформації за кілька звітних періодів.

2. Горизонтальний аналіз.

Передбачає дослідження динаміки фінансових показників у часі шляхом визначення абсолютних і відносних відхилень. За допомогою цього методу оцінюється тенденція зміни доходів, витрат, активів, зобов'язань та капіталу. Горизонтальний аналіз дозволяє виявити темпи зростання або скорочення окремих статей звітності та визначити загальні тенденції розвитку підприємства [6, с. 164].

3. Вертикальний аналіз.

Спрямований на дослідження структури фінансової звітності. Кожна стаття балансу або звіту про фінансові результати визначається у відсотках до підсумку відповідного розділу (валюти балансу або чистого доходу). Це дає можливість оцінити структурні зміни в активах і пасивах, визначити частку власного та позикового капіталу, питому вагу витрат у доході підприємства [5, с. 203].

4. Коефіцієнтний аналіз.

Є одним із ключових етапів фінансового аналізу. Він передбачає розрахунок системи відносних показників, які характеризують ліквідність, платоспроможність, фінансову стійкість, рентабельність та ділову активність підприємства. Перевагою коефіцієнтного аналізу є можливість порівняння показників із нормативними значеннями, середньогалузевими даними або результатами діяльності інших підприємств [3, с. 229].

5. Факторний аналіз прибутку.

Полягає у визначенні впливу окремих факторів (обсягу реалізації, ціни, собівартості, структури продукції) на зміну фінансового результату. Для цього використовуються методи ланцюгових підстановок, абсолютних та відносних різниць, індексний метод. Факторний аналіз дозволяє виявити внутрішні резерви зростання прибутковості та обґрунтувати управлінські рішення [6, с. 172].

6. Прогнозування фінансового стану.

Завершальним етапом є побудова прогнозних показників на основі виявлених тенденцій і факторів впливу. Застосовуються трендовий аналіз, регресійні моделі, дискримінантні моделі оцінки ймовірності банкрутства (зокрема модель Альтмана), сценарний підхід. Прогнозування дозволяє оцінити перспективи розвитку підприємства, визначити можливі ризики та розробити заходи щодо зміцнення фінансової стабільності [9, с. 88].

Таким чином, запропонована методика економічного аналізу фінансового стану підприємства забезпечує всебічну оцінку результатів його діяльності, дозволяє виявити проблемні аспекти, визначити резерви підвищення ефективності господарювання та сформулювати науково обґрунтований прогноз подальшого розвитку підприємства.

(рис. 3.1. Організаційно-інформаційна модель аналізу)

Інформаційною базою є баланс, звіт про фінансові результати, звіт про рух грошових коштів [4, с. 154].

3.2. Комплексний економічний аналіз фінансових результатів

Горизонтальний аналіз передбачає дослідження динаміки основних фінансово-економічних показників підприємства за певний період шляхом визначення абсолютних і відносних відхилень. Його метою є виявлення тенденцій розвитку підприємства, оцінка темпів зростання доходів, витрат, прибутку та активів, а також встановлення пропорційності їх змін [3, с. 233].

Таблиця 3.1

Динаміка основних показників діяльності

Показник	2024 р.	2025 р.	Абсолютне відхилення	Темп росту, %
Дохід	28 500	32 000	+3 500	112,3
Собівартість	22 800	25 200	+2 400	110,5
Чистий прибуток	5 700	6 800	+1 100	119,3
Активи	20 500	23 000	+2 500	112,2

Темп зростання прибутку перевищує темп зростання витрат, що є позитивною тенденцією [5, с. 205].

Дані таблиці 3.1 свідчать про позитивну динаміку основних показників діяльності підприємства у 2025 році порівняно з 2024 роком. Зокрема, дохід від реалізації продукції збільшився на 3 500 тис. грн, або на 12,3 %. Це може бути зумовлено зростанням обсягів реалізації, підвищенням цін або розширенням ринків збуту. Збільшення доходу є важливою передумовою покращення фінансового стану підприємства, оскільки формує базу для покриття витрат і отримання прибутку.

Собівартість реалізованої продукції також зросла — на 2 400 тис. грн (10,5 %). Зростання витрат є закономірним у разі розширення виробництва,

однак важливим є співвідношення темпів зростання доходу і витрат. У даному випадку темп зростання доходу (112,3 %) перевищує темп зростання собівартості (110,5 %), що свідчить про відносне підвищення ефективності господарювання та покращення контролю за витратами [5, с. 205].

Чистий прибуток підприємства збільшився на 1 100 тис. грн, або на 19,3 %. Темп його зростання (119,3 %) є вищим за темп зростання доходу, що свідчить про підвищення прибутковості діяльності. Така тенденція може бути результатом оптимізації витрат, покращення структури продукції або підвищення рівня цін. Зростання прибутку позитивно впливає на показники рентабельності, фінансової стійкості та інвестиційної привабливості підприємства.

Активи підприємства зросли на 2 500 тис. грн (12,2 %), що може свідчити про розширення господарської діяльності, оновлення основних засобів або збільшення оборотних активів. Водночас важливо оцінити ефективність використання активів, тобто співвідношення темпів їх зростання з темпами зростання прибутку. Оскільки прибуток зріс швидшими темпами, ніж активи, можна зробити висновок про підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу підприємства.

Таким чином, результати горизонтального аналізу дозволяють зробити висновок про позитивну динаміку фінансових результатів підприємства у звітному періоді. Темп зростання прибутку перевищує темп зростання витрат, що є позитивною тенденцією та свідчить про зміцнення фінансового стану підприємства. Разом із тим, для більш глибокої оцінки доцільно провести вертикальний і коефіцієнтний аналіз, що дозволить визначити структурні зміни та рівень фінансової стійкості суб'єкта господарювання.

Факторний аналіз прибутку методом ланцюгових підстановок

Модель прибутку:

$$\Pi = Q \times (Ц - С)$$

де:

Q – обсяг реалізації;

Ц – ціна;

С – собівартість одиниці.

Вихідні дані:

Показник	2024	2025
Обсяг реалізації, од.	10 000	11 000
Ціна, грн	2 850	2 910
Собівартість, грн	2 280	2 290

Прибуток 2024:

$$\Pi_0 = 10000 \times (2850 - 2280) = 5700000 \text{ грн}$$

Прибуток 2025:

$$\Pi_1 = 11000 \times (2910 - 2290) = 6820000 \text{ грн}$$

Загальна зміна прибутку:

$$\Delta \Pi = 1120000 \text{ грн}$$

Вплив факторів:

1. Вплив обсягу реалізації:

$$\begin{aligned} \Delta \Pi(Q) &= (11000 - 10000) \times (2850 - 2280) \\ &= 1000 \times 570 = 570000 \text{ грн} \end{aligned}$$

2. Вплив зміни ціни:

$$\begin{aligned} \Delta \Pi(Ц) &= 11000 \times (2910 - 2850) \\ &= 11000 \times 60 = 660000 \text{ грн} \end{aligned}$$

3. Вплив зміни собівартості:

$$\Delta \Pi(С) = 11000 \times (2280 - 2290)$$

$$= -110000 \text{ грн}$$

Баланс факторів:

$$570\,000 + 660\,000 - 110\,000 = 1120\,000 \text{ грн}$$

Отже, найбільший вплив на зростання прибутку мало підвищення ціни та збільшення обсягу реалізації [6, с. 173].

Аналіз рентабельності активів

Одним із ключових показників оцінки ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства є рентабельність активів (Return on Assets, ROA). Даний показник характеризує здатність підприємства генерувати прибуток з кожної гривні, вкладеної в активи, та відображає ефективність використання всього майнового потенціалу підприємства незалежно від джерел його формування [5, с. 210].

Рентабельність активів визначається за формулою:

$$Ra = \text{Чистий прибуток} / \text{Середньорічна вартість активів} \times 100\%$$

У даному дослідженні для спрощення розрахунків використано показник активів на кінець року.

Розрахунок показника за 2024 рік:

$$Ra = 5\,700 / 20\,500 \times 100\% = 27,8\%$$

Це означає, що кожна гривня активів підприємства у 2024 році приносила 27,8 копійки чистого прибутку.

Розрахунок показника за 2025 рік:

$$Ra = 6\,800 / 23\,000 \times 100\% = 29,6\%$$

У 2025 році кожна гривня активів забезпечувала вже 29,6 копійки чистого прибутку.

Порівняльний аналіз показує, що рентабельність активів зросла на:
 $29,6\% - 27,8\% = 1,8 \text{ п.п.}$

Зростання даного показника є позитивною тенденцією, оскільки свідчить про підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу підприємства. Незважаючи на збільшення загальної суми активів на 2 500 тис. грн, темпи зростання чистого прибутку випереджають темпи зростання активів. Це означає, що додатково залучені ресурси використовуються раціонально та забезпечують відповідний приріст фінансового результату.

Підвищення рентабельності активів може бути зумовлене такими факторами:

- збільшенням обсягів реалізації продукції;
- оптимізацією структури витрат;
- підвищенням продуктивності праці;
- більш ефективним використанням оборотних та необоротних активів;
- зменшенням частки малоефективних або надлишкових активів.

Таким чином, проведений аналіз свідчить про покращення загальної ефективності діяльності підприємства у звітному періоді. Позитивна динаміка рентабельності активів підтверджує зміцнення фінансового стану та підвищення результативності управління ресурсами підприємства. Разом із тим, для повної оцінки доцільно проаналізувати також рентабельність власного капіталу та рентабельність продажу, що дозволить отримати більш комплексну характеристику прибутковості діяльності суб'єкта господарювання.

3.3. Прогноз фінансового стану та розрахунок резервів

Розрахунок моделі Альтмана

Формула (адаптована модель):

$$Z = 1,2X_1 + 1,4X_2 + 3,3X_3 + 0,6X_4 + 1,0X_5$$

Розрахунок коефіцієнтів:

$$X_1 = \text{Оборотний капітал} / \text{Активи} = 6\,000 / 23\,000 = 0,26$$

$$X_2 = \text{Нерозподілений прибуток} / \text{Активи} = 4\,500 / 23\,000 = 0,20$$

$$X_3 = \text{ЕВІТ} / \text{Активи} = 7\,200 / 23\,000 = 0,31$$

$$X_4 = \text{Власний капітал} / \text{Зобов'язання} = 13\,000 / 10\,000 = 1,3$$

$$X_5 = \text{Дохід} / \text{Активи} = 32\,000 / 23\,000 = 1,39$$

Підставляємо:

$$Z = 1,2 \times 0,26 + 1,4 \times 0,20 + 3,3 \times 0,31 + 0,6 \times 1,3 + 1,0 \times 1,39$$

$$Z = 0,312 + 0,28 + 1,023 + 0,78 + 1,39 = \mathbf{3,785}$$

Оскільки $Z > 3$, підприємство перебуває у безпечній зоні [9, с. 95].

Резерви підвищення ефективності

1. Зниження собівартості на 4%:

$$25200 \times 0,04 = 1008 \text{ тис. грн}$$

2. Прискорення оборотності запасів на 10%:

Вивільнення оборотних коштів:

$$12000 \times 0,10 = 1200 \text{ тис. грн}$$

3. Збільшення обсягу реалізації на 8%:

$$32000 \times 0,08 = 2\,560 \text{ тис. грн}$$

Додатковий прибуток (маржа 21%):

$$2560 \times 0,21 = 538 \text{ тис. грн}$$

Сукупний резерв приросту прибутку:

$$1\,008 + 538 = 1\,546 \text{ тис. грн}$$

Прогнозні показники

Прогнозний прибуток:

$$6800 + 1546 = 8\,346 \text{ тис. грн}$$

Прогнозна рентабельність продажу:

$$8346/34560 \times 100 = 24,1\%$$

Отримане значення інтегрального показника $Z = 3,785$ свідчить про те, що підприємство перебуває у безпечній (стабільній) зоні фінансового стану, оскільки $Z > 3$ [9, с. 95]. Це означає низьку ймовірність банкрутства в коротко- та середньостроковій перспективі, достатній рівень фінансової стійкості та ефективне використання ресурсів. Високе значення коефіцієнта X_3 (0,31) та X_5 (1,39) підтверджує належний рівень операційної прибутковості й активності використання активів, що позитивно впливає на загальний інтегральний показник.

Проведені розрахунки резервів підвищення ефективності свідчать про наявність реальних можливостей покращення фінансових результатів підприємства. Зокрема, зниження собівартості продукції на 4% забезпечує економію витрат у сумі 1 008 тис. грн, що безпосередньо збільшує прибуток. Прискорення оборотності запасів на 10% дозволяє вивільнити 1 200 тис. грн оборотних коштів, що покращує ліквідність та підвищує фінансову гнучкість підприємства. Збільшення обсягу реалізації на 8% забезпечує додатковий дохід у сумі 2 560 тис. грн, а з урахуванням маржі 21% – приріст прибутку на 538 тис. грн.

Сукупний резерв приросту прибутку становить 1 546 тис. грн, що є суттєвим внутрішнім джерелом підвищення ефективності діяльності без необхідності залучення додаткового зовнішнього фінансування.

З урахуванням реалізації зазначених заходів прогностичний прибуток підприємства може зрости до 8 346 тис. грн, а прогнозна рентабельність продажу становитиме 24,1%, що свідчить про підвищення рівня прибутковості та зміцнення конкурентних позицій підприємства на ринку.

Таким чином, результати розрахунків підтверджують не лише поточну фінансову стабільність підприємства, а й наявність значного потенціалу для подальшого зростання. Реалізація виявлених резервів сприятиме підвищенню ефективності використання ресурсів, покращенню фінансових показників і забезпеченню стійкого розвитку підприємства в перспективі.

3.4. Використання ЕОМ у процесі економічного аналізу

Сучасні інформаційні технології відіграють ключову роль у підвищенні якості та оперативності проведення економічного аналізу [7, с. 201]. Використання електронно-обчислювальних машин (ЕОМ) та спеціалізованого програмного забезпечення дозволяє значно скоротити час обробки великих масивів даних, мінімізувати ймовірність помилок та підвищити обґрунтованість управлінських рішень. Автоматизація аналітичних процедур забезпечує комплексний підхід до оцінювання фінансово-господарської діяльності підприємства та створює умови для більш глибокого дослідження економічних процесів.

Основні можливості використання ЕОМ у процесі економічного аналізу включають:

Автоматичний розрахунок фінансових коефіцієнтів. Програмні засоби дозволяють оперативно обчислювати показники ліквідності, платоспроможності, рентабельності, ділової активності та фінансової стійкості. Це забезпечує швидке отримання результатів та можливість їх регулярного оновлення при зміні вихідних даних.

Побудова трендових моделей. За допомогою сучасних програм можна здійснювати аналіз динаміки показників у часі, виявляти тенденції їх зміни та прогнозувати подальший розвиток. Трендовий аналіз сприяє визначенню закономірностей функціонування підприємства та оцінці впливу зовнішніх і внутрішніх факторів.

Регресійний аналіз. Використання статистичних методів дає змогу встановити кількісну залежність між результативними та факторними показниками, визначити ступінь їх впливу та побудувати економіко-математичні моделі. Це підвищує точність прогнозів і дозволяє приймати більш обґрунтовані управлінські рішення.

Сценарне прогнозування. ЕОМ забезпечують можливість моделювання різних варіантів розвитку подій (оптимістичного, песимістичного, базового) з урахуванням змін ключових параметрів діяльності. Такий підхід дозволяє оцінити ризики та підготувати підприємство до можливих змін у зовнішньому середовищі.

Візуалізація результатів. Сучасні інформаційні системи надають інструменти для побудови графіків, діаграм, аналітичних панелей (дашбордів), що полегшує сприйняття інформації та сприяє більш ефективному представлення результатів аналізу керівництву.

Таким чином, використання сучасних інформаційних технологій у сфері економічного аналізу не лише підвищує його точність і швидкість, але й розширює аналітичні можливості підприємства, забезпечуючи надійну інформаційну основу для стратегічного та оперативного управління.

У програмі Excel можна застосувати функцію TREND для побудови прогнозу доходу:

$$y = a + bx$$

де

a – вільний член;

b – коефіцієнт тренду.

Автоматизація дозволяє скоротити трудомісткість аналізу та підвищити точність прогнозу.

Проведений комплексний економічний аналіз діяльності підприємства дав змогу всебічно оцінити його фінансовий стан, результати господарської діяльності та перспективи подальшого розвитку. У ході дослідження було встановлено стійку позитивну динаміку основних фінансових показників, зокрема зростання доходів, прибутку та покращення показників рентабельності. Це свідчить про ефективність обраної стратегії управління та раціональне використання ресурсного потенціалу підприємства.

У процесі аналізу визначено ключові фактори, що вплинули на зростання прибутку, серед яких – підвищення обсягів реалізації продукції, оптимізація витрат, удосконалення цінової політики та зростання продуктивності праці. Окрему увагу було приділено дослідженню структури витрат і доходів, що дозволило виявити внутрішні резерви підвищення ефективності діяльності.

Оцінку рівня фінансової стійкості здійснено із застосуванням моделі Альтмана, результати якої підтвердили достатній запас фінансової міцності та низьку ймовірність банкрутства в короткостроковій перспективі. Отримані показники свідчать про здатність підприємства своєчасно виконувати свої зобов'язання та підтримувати належний рівень платоспроможності.

Крім того, було розраховано потенційні резерви підвищення ефективності функціонування підприємства, зокрема за рахунок оптимізації виробничих витрат, покращення управління оборотним капіталом, підвищення рівня завантаження виробничих потужностей та впровадження інноваційних підходів до організації діяльності.

Сформований прогноз фінансового стану підприємства свідчить про збереження тенденції стабільного розвитку в середньостроковій перспективі. За умови реалізації виявлених резервів і впровадження запропонованих заходів очікується подальше зростання показників прибутковості та підвищення рівня рентабельності до 24%, що зміцнить конкурентні позиції підприємства на ринку та забезпечить його фінансову стійкість у майбутньому.

ВИСНОВОК

Прогнозування фінансового стану підприємства є ключовим елементом сучасного фінансового менеджменту, що забезпечує можливість своєчасного планування, оцінки фінансових ризиків та управління ресурсами. Аналіз проведеного матеріалу дозволяє зробити кілька важливих висновків щодо сутності прогнозування, його методів, інформаційного забезпечення та практичного застосування дискримінантних моделей.

По-перше, фінансовий стан підприємства – це комплексна характеристика його ресурсів, результатів їх використання та здатності своєчасно виконувати зобов'язання перед контрагентами. Він включає показники ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості, ділової активності та прибутковості. Відповідно до оцінки фінансового стану підприємство може знаходитися у стійкому, нестійкому або кризовому стані. Стійкий фінансовий стан передбачає достатність власного капіталу та здатність своєчасно розраховуватись за зобов'язаннями. Визначення рівня фінансової стійкості є першочерговим завданням прогнозування, оскільки воно формує основу для планування заходів щодо підвищення ефективності діяльності та мінімізації ризиків.

По-друге, інформаційне забезпечення прогнозування є фундаментальним елементом цього процесу. Основним джерелом даних є фінансова звітність підприємства, включаючи баланс, звіт про фінансові результати та звіт про рух грошових коштів. Ці документи дозволяють оцінити структуру активів та зобов'язань, прибутковість, ліквідність та ефективність використання ресурсів. Окрім фінансової звітності, важливим джерелом інформації є внутрішні управлінські документи (бюджети, планові показники, аналітичні довідки) та зовнішні дані (статистична інформація, макроекономічні показники, галузеві тенденції). Використання автоматизованих інформаційних

систем значно підвищує оперативність доступу до даних, їх обробку та візуалізацію, що робить прогнозування більш ефективним та точним.

По-третє, серед основних методів прогнозування фінансового стану підприємства особливо важливе значення мають трендовий та факторний аналізи. Трендовий аналіз дозволяє виявити основну тенденцію розвитку фінансових показників підприємства, виявляючи як позитивні, так і негативні зміни у часі. Для побудови прогнозів застосовуються методи найменших квадратів, ковзних середніх та експоненціального згладжування, що дозволяє враховувати коливання даних і визначати базовий тренд розвитку показників, таких як обсяг продажу, чистий прибуток, грошові потоки.

Факторний аналіз дає змогу оцінити вплив окремих факторів на зміну ключових фінансових показників. Наприклад, рентабельність підприємства залежить від обсягу продажу, собівартості продукції, структури капіталу та інших операційних витрат. Використання регресійного аналізу дозволяє кількісно оцінити внесок кожного фактора і прогнозувати майбутнє значення показника при зміні умов. Комплексне застосування трендового та факторного аналізу дозволяє підвищити точність прогнозів, виявити резерви підвищення ефективності та своєчасно коригувати фінансову політику підприємства.

По-четверте, значну роль у прогнозуванні фінансової стійкості підприємства відіграють дискримінантні моделі, зокрема модель Альтмана, модель Таффлера та модель Спрінгейта. Серед них модель Альтмана є найбільш популярною та широко застосовуваною. Вона дозволяє розрахувати інтегральний показник Z-score на основі п'яти ключових фінансових коефіцієнтів, що відображають ліквідність, прибутковість, фінансову стійкість та ділову активність підприємства. Значення Z-score класифікуються за зонами ризику: $Z < 1,8$ – висока ймовірність банкрутства; $1,8 \leq Z \leq 3,0$ – зона ризику; $Z > 3,0$ – фінансово стабільне підприємство. Використання дискримінантних моделей дозволяє не лише оцінювати ризик банкрутства, але й здійснювати

раннє попередження про потенційні проблеми, що дає можливість вчасно вживати заходів щодо оптимізації фінансової діяльності, реструктуризації капіталу та підвищення рентабельності.

По-п'яте, ефективне прогнозування фінансового стану підприємства вимагає комплексного підходу, що поєднує кількісні та якісні методи. Кількісні методи включають трендовий та факторний аналіз, регресійне моделювання та дискримінантні моделі, які дозволяють точно оцінити динаміку показників і кількісно визначити ризики. Якісні методи, зокрема експертні оцінки, враховують макроекономічні, галузеві та організаційні фактори, які не завжди можуть бути формалізовані статистично. Такий комбінований підхід забезпечує більш надійну та обґрунтовану основу для прийняття управлінських рішень.

По-шосте, практичне застосування методів прогнозування фінансового стану підприємства дозволяє:

- своєчасно виявляти фінансові проблеми та визначати резерви підвищення ефективності;

- оцінювати вплив окремих факторів на прибутковість та фінансову стійкість;

- планувати фінансові потоки та оптимізувати структуру капіталу;

- підвищувати точність прийняття стратегічних рішень та управління ризиками.

Таким чином, прогнозування фінансового стану є необхідним інструментом для забезпечення стабільного розвитку підприємства, підвищення його рентабельності та конкурентоспроможності. Воно дозволяє не лише оцінити поточний фінансовий стан, а й передбачити його зміни у майбутньому, забезпечуючи основу для стратегічного та оперативного управління фінансами. Комплексне використання фінансової звітності, трендового і факторного аналізу, а також дискримінантних моделей створює

ефективну систему прогнозування, яка сприяє підвищенню фінансової стійкості підприємства та мінімізації ризиків банкрутства.

У підсумку, проведене дослідження підтверджує, що точне і систематичне прогнозування фінансового стану підприємства є ключовою складовою сучасного фінансового менеджменту. Впровадження комплексних методів прогнозування дозволяє керівництву своєчасно виявляти критичні проблеми, приймати ефективні управлінські рішення, планувати розвиток і підвищувати загальну фінансову стабільність. Саме на основі таких прогнозів підприємство може забезпечити довгостроковий стійкий розвиток, підвищення рентабельності та ефективності використання ресурсів, а також підтримувати високий рівень платоспроможності і конкурентоспроможності на ринку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бюджетний кодекс України: Закон України від 8 липня 2010 р. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17
 2. Бланк І.О. Фінансовий менеджмент. – К.: Ніка-Центр, 2021. – 528 с.
 3. Савицька Г.В. Аналіз господарської діяльності підприємства. – К.: Знання, 2019. – 662 с.
 4. Поддєрьогін А.М. Фінанси підприємств. – К.: КНЕУ, 2021. – 540 с.
 5. Білик М.Д. Фінансовий аналіз. – К.: Центр учбової літератури, 2020. – 432 с.
 6. Ковальов В.В. Фінансовий аналіз: управління капіталом. – К.: Фінанси і статистика, 2022. – 448 с.
 7. Шеремет А.Д. Теорія економічного аналізу. – К.: ІНФРА-К, 2021. – 352 с.
 8. Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку України.
 9. Altman E. Corporate Financial Distress and Bankruptcy. – New York: Wiley, 2018. – 368 p.
- Додаткова
10. Бабець Є.К., Горлов М.І., Жуков С.О., Стасюк В.П. Теорія економічного аналізу. Навч. посіб.-К.: ВД Професіонал, 2020 .-384 с.
 11. Бутинець Ф.Ф., Мних Є.В., Олійник О.В. Економічний аналіз: Навч. посібник. – Житомир: ЖІТІ, 2021. – 416с.
 12. Білик М.Д., Павловська О.В., Притуляк Н.М. Невмержицька Н.Ю. Фінансовий аналіз : Навч. посіб.-К.: КНЕУ, 2021 .-592 с.
 13. Вітлінський В.В., Верченко П.І. Аналіз, моделювання та управління економічним ризиком: Навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни. – К.: КНЕУ, 2020. – 292с.